

10.02.2014

Ammattikorkeakoulut

Viite

Asia **OKM ohjauskäytänteet sopimuskauden 2013–2016 aikana ja vuoden 2013 toimintaa koskeva raportointi**

Ammattikorkeakoulu-uudistus

Sopimuskauden 2013–2016 aikana toteutetaan ammattikorkeakoulu-uudistus. Hallitusohjelman mukaisesti ammattikorkeakoulujen toimiluvat on uudistettu ja ammattikorkeakoulujen uusi rahoitusmalli on tullut voimaan vuoden 2014 alusta. Samalla on luovuttu opetus- ja kulttuuriministeriön koulutusohjelman päätöksenteosta.

Uudistuksen toisen vaiheen valmistelu etenee siten, että hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi ammattikorkeakoululaiksi on tarkoitus antaa helmikuussa 2014. Esityksen mukaan ammattikorkeakouluista tehdään itsenäisiä oikeushenkilöitä, joiden oikeushenkilömuoto on osakeyhtiö. Vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirretään kokonaan valtiolle. Laki on tarkoitus vahvistaa kesällä 2014 ja sen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2015 alusta.

Hallituksen esitysluonnokseen ammattikorkeakoululaiksi sisältyy säännös, jonka mukaan todetaan, että ammattikorkeakouluosakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä tai osakassopimuksessa ei saa olla määränemispäätöksiä edellyttäviä ehtoja, jotka estävät ammattikorkeakoulujen rakenteellista kehittämistä. Tämä edellyttää vuoden 2014 alusta osakeyhtiömuotoisina aloittaneiden ammattikorkeakoulujen yhtiöjärjestysten ja osakassopimusten lainmukaisuuden tarkistamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää ammattikorkeakoulujen ylläpitäjiä toimittamaan uuden lain mukaiset ammattikorkeakouluosakeyhtiöiden yhtiöjärjestykset ja osakassopimukset ministeriöön 29.8.2014 mennessä. Valtioneuvosto siirtää päätöksellään osakeyhtiömuotoisen ammattikorkeakoulun ylläpitäjän toimiluvan uuden ammattikorkeakoululain mukaiseksi osakeyhtiön toimiluvaksi 1.1.2015 alkaen, kun yhtiöjärjestys ja mahdollinen osakassopimus täyttävät uuden lain vaatimukset.

Opetus- ja kulttuuriministeriö haluaa kiinnittää ammattikorkeakoulujen huomiota siihen, että uuden lain mukaisten ammattikorkeakoulujen toimielinten on aloitettava toimintansa 1.1.2015. Tämä tarkoittaa sitä, että tarvittavat toimielimiä koskevat valinnat tulee tehdä syksyn 2014 aikana.

Vuoden 2014 alusta toimiluvan saaneet kuntayhtymämuotoiset ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät hakevat uutta toimilupaa osakeyhtiömuotoisena ammattikorkeakouluna. Toimilupaa tulee hakea 15.9.2014 mennessä käyttäen vuoden 2013 toimilupahakemuksessa käytettyä hakulomaketta. Hakijan taloutta koskevien tietojen osalta opetus- ja kulttuuriministeriö toimittaa perusrahoitusta koskevan ennusteen hakijoille. Ammattikorkeakoulun tulee toimittaa vuoden 2013 toimilupahakemuksen mukainen taloutta koskeva liite päivitettyinä.

Ohjaus- ja palautemenettely

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on vastuu hallinnonalansa ohjauksesta ja valvonnasta. Korkeakouluilla on vastaavasti tilivelvollisuus toiminnastaan ja voimavarojen tavoitteiden mukaisesta käytöstä. Ammattikorkeakoulujen seuraavat sopimusneuvottelut käydään vuonna 2016 koskien sopimuskautta 2017–2020. Ministeriö tulee myöhemmin pyytämään itsenäisinä oikeushenkilöinä toimivilta ammattikorkeakouluilta niiden strategiat tulevalle sopimuskaudelle.

Ministeriö aloittaa vuonna 2014 ammattikorkeakouluvierailut, joiden tavoitteena on lisätä ministeriön tietämystä korkeakoulukentästä sekä yksittäisen korkeakoulun ja sen toimialueen erityishaasteista, tukea korkeakoulua ja sen johtoa strategisessa kehittämisessä, lisätä korkeakouluyhteisön tietämystä korkeakoulukentän toimintaympäristön muutoksista ja selkeyttää korkeakouluyhteisön näkymää korkeakoulun kehityssuunnasta sekä sitouttaa korkeakouluyhteisö korkeakoulu- ja tiedepolitiikan tavoitteiden toteuttamiseen. Ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien ja ammattikorkeakoulujen toivotaan valmistautuvan keskustelemaan vierailuilla alustavista näkemyksistä ammattikorkeakoulujen strategiatyöhön liittyen.

Ministeriön edustajat tapaavat vierailun aikana ammattikorkeakoulun johdon ja ylläpitäjän edustajien lisäksi henkilökunnan, opiskelijoiden ja ammattikorkeakoulun sidosryhmien edustajia. Ohjelman rakenteesta ja sisällöstä sovitaan erikseen kunkin ammattikorkeakoulun kanssa viimeistään kuukautta ennen vierailua. Vierailut ajoittuvat toukokuu-marraskuulle 2014. Vierailujen aikataulusta on sovittu kunkin ammattikorkeakoulun kanssa erikseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksen osana ammattikorkeakouluille annetaan pääsääntöisesti kirjallinen palaute niinä vuosina, jolloin ei käydä sopimusneuvotteluja tai tehdä ohjaukseen liittyviä ammattikorkeakoulu-vierailuja. Palautemenettely perustuu ammattikorkeakoululain (351/2003) 8 §:n mukaiseen tavoitteiden seurantaan ja arviointiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa seuraavan kirjallisen palautteensa ammattikorkeakouluille vuonna 2015. Ministeriö seuraa palautteessa erityisesti valtakunnallisen korkeakoulu- ja tiedepolitiikan ja korkeakoulujen kanssa sovittujen tavoitteiden toteutumista. Vuosittain ammattikorkeakoulut saavat käyttönsä tavoitteiden toteumaraportin ja tilastoaineistoa korkeakoulun asemoitumisesta valtakunnallisessa korkeakoulukokonaisuudessa.

Korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon kevätseminaari pidetään 9.4.2014 Helsingissä. Syksyn seminaari pidetään 10.–11.12.2014 Joensuussa.

Ministeriö järjestää ammattikorkeakouluosakeyhtiöiden hallitusten puheenjohtajille tapaamisen 21.1.2015. Tilaisuudesta tullaan lähettämään erillinen kutsu.

Rahoituslaskelmat

Hallitus on asettanut tavoitteekseen tasapainottaa valtiontaloutta ja kääntää valtionvelka selkeään laskuun suhteessa kokonaistuotantoon vaalikauden loppuun mennessä. Tavoitteisiin pääsemiseksi hallitus on sitoutunut toteuttamaan valtion tuloihin ja menoihin kohdistuvia sopeuttamistoimia sekä uudistamaan talouden rakenteita niin, että edellytykset talouden ennusteita vahvemmalle kasvulle vahvistuvat. Ammattikorkeakoulujen osalta päätetyt menosäästöt toteutetaan vuosina 2013–2015. Uusista menosäästöistä ei ole päätöksiä.

Hallitus on varautunut päättämään kehysriihessä maaliskuussa 2014 mahdollisesti tarvittavista lisäsopeutus- tai rakenteellisista toimista valtiontalouden alijäämän pienentämiseksi ja valtion velkasuhteen kasvun taittamiseksi.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta on linjannut 28.11.2013, että kunnan omarahoitusosuus ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin poistetaan vuoden 2015 alusta lukien. Nykyisin ammattikorkeakoulujen rahoitus tapahtuu valtionosuusjärjestelmän mukaisesti. Ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle myönnetään perusrahoitusta ammattikorkeakoulun opiskelijamäärän ja opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Ammattikorkeakoulu-uudistuksessa rahoituksesta tulee ammattikorkeakoululain perusteella määräytyvää ja valtio vastaa täysimääräisesti ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksen toisen vaiheen lainsäädännössä on tarkoitus siirtää kaikista lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvien arvonlisäveromenojen osalta euro-eurosta -periaatteen mukaiseen kompensatiomenettelyyn vuoden 2015 alusta lukien.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee perusrahoitusta koskevat päätökset vuosittain valtioneuvoston tekemien kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden puitteissa. Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen määräytymisperusteiden muuttuessa sopimuskauden aikana tehdään sopimuksiin tältä osin tarvittavat tarkistukset sekä rahoituspäätöksiin tarvittavat muutokset. Alustava tieto vuoden 2015 rahoituksesta toimitetaan ammattikorkeakouluille eduskunnan hyväksyttyä uuden ammattikorkeakoululain ja hallituksen annettua vuotta 2015 koskevan talousarvioesityksensä eduskunnalle alkusyksystä 2014.

Mahdolliset muutokset ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin osatekijöissä ja tekijöiden välisissä suhteissa valmistellaan uuden sopimuskauden 2017–2020 valmistelun yhteydessä. Valmistelua varten asetetaan ammattikorkeakoulujen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön edustajista koostuva työryhmä vuoden 2014 aikana.

Opetus- ja kulttuuriministeriön aiemman linjauksen mukaisesti sopimuskauden 2013–2016 hankerahoitus suunnataan ammattikorkeakoulu-uudistuksen toteuttamiseen ja sitä tukevaan strategiseen kehittämissuuntaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee hankerahoituksesta vuosittain erilliset myöntöpäätökset.

Valtio on vuosien 2014–2017 kehyspäätöksessään (27.3.2013) varautunut pääomittamaan ammattikorkeakouluja vuonna 2015 ammattikorkeakoulu-uudistuksen tueksi.

Ohjauksen kehittäminen

Hallitus on päättänyt marraskuussa 2013 rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta. Hallitus toteuttaa kaikki uudistukset valtion menokehysten puitteissa.

Ohjelmassa on korkeakouluihin liittyen todettu mm.,

- Korkeakouluopiskelijoiden opintorahan tasoa nostetaan kustannus-neutraalisti opintotukeen oikeuttavaa aikaa lyhennettäessä. Opinto-rahamen nousu mitoitetaan opintotukiajan lyhennyksen pysyvän kustannusvaikutuksen mukaan. Opintotuen muutokset tulevat voimaan 1.8.2014. Tällöin opintorahan kuukausittainen määrä nousee 11 prosentilla ja yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttava aika lyhenee viidellä tukikuukaudella korkeakouluopiskelijoilla, jotka aloittavat ensimmäiset korkeakouluopinnot 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen.
- Korkeakoulujen tavoitteellisia valmistumisaikoja koskevaa lain-säädäntöä tiukennetaan valmistumisaikojen nopeuttamiseksi. Hallituksen esitykset yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta annetaan kevätistutokaudella 2014. Lainsäädäntö tulee voimaan 1.8.2015 ja sitä sovelletaan voimaantulon jälkeen opintonsa aloittaviin opiskelijoihin.
- Yli 55 opintopistettä vuodessa suorittavien osuutta korkeakoulujen rahoituksessa lisätään. Ammattikorkeakoulusäännökset tulivat voimaan 1.1.2014 ja yliopistosäännökset tulevat voimaan 1.1.2015.
- Ylioppilastutkinnon painoarvoa korkeakouluihin sisäänpääsyssä lisätään. Ylioppilastutkinnon koearvosanojen vertailukelpoisuuden kehittäminen eri tutkintokertojen välillä otetaan käyttöön asteittain 2016 mennessä niin, että sitä sovelletaan ensimmäisiin kokeisiin 2014 aikana.
- Yhdessä korkeakoulujen kanssa toteutetaan sisääntulojen määräaikainen lisäys viimeistään alkaen vuodesta 2015. Lisäysohjelman kestosta, laajuudesta ja rahoituksesta päätetään hallituksen kehys-valmistelun yhteydessä.
- Opiskelijavalintauudistusta koskeva hallituksen esitys annetaan elokuussa 2014. Lainsäädäntö tulee voimaan 1.1.2015. Uusien säädösten mukainen haku otetaan käyttöön keuhällä 2016 valittaessa opiskelijoita syksyllä 2016 alkavaan koulutukseen.
- Ministeriöt veloitetaan uudistamaan toimialoillaan kelpoisuusvaatimuksia siten, että kelpoisuuden tuottavia opintoja voidaan suorittaa nykyistä joustavammin. Lainsäädännön muutokset tulevat voimaan 1.1.2015.
- Korkeakoulut veloitetaan tarjoamaan mahdollisuus ympärivuotiseen opiskeluun. Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähettänyt korkeakouluille asiaa koskevan raportointipyyntö. Asiaa käsitellään myös ministeriön järjestämässä keskustelutilaisuudessa 17.3.2014.
- Tietovarantojen avaamiseen liittyvää valmistelua jatketaan ministeriöiden laatimia ehdotuksia hyödyntäen. Siltä osin, kun esitys edellyttää muutoksia määrärahoihin, muutokset tuodaan osaksi valtion-talouden määrärahaehyksiä normaalin kehysmenettelyn puitteissa. Tietovarannot avataan vaiheittain 2014–2018.
- EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoiksi hakeville asetetaan hakijan kannalta kohtuullinen hakemusmaksu, joka kattaa hakemusten käsittelykustannukset. Tarkempaa mallia valmistellaan.

Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa korkeakouluissa käsitellään kehysriihen jälkeen korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaarissa 9.4.2013. Tämän jälkeen ministeriö päättää mahdollisesti tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

Kevään 2013 yliopistovierailuissa esitettiin toiveena ministeriön aktiivinen rooli koulutus- ja tieteenalojen kehittämisessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä eri koulutus- ja tieteenalojen keskinäisen vuorovaikutuksen vahvistamista. Tavoitteena on vahvistaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opetusta, ohjausta, tutkimusta ja kehittämistyötä sekä niiden laatua ja vaikuttavuutta. Korkeakoulujen profiilien, koulutusvastuiden, työnjaon ja yhteistyön kehittäminen nähdään yhtenä keinona. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että on olemassa selkeä tarve koulutus- ja tieteenalojen vahvoihin ja järjestelmällisiin yhteistyörakenteisiin ml. korkeakoulusektoreiden välinen yhteistyö. Kehittämisprosessien vetovastuu on korkeakouluilla sekä koulutus- ja tieteenaloilla itsellään, mutta ministeriöllä on valmius tukea näitä prosesseja.

Ministeriössä on tunnistettu aloja, joilla keskustelu (korkeakouludialogi) profiileista, koulutusvastuista, työnjaosta ja keskinäisen yhteistyön rakenteista olisi aiheellista. Tällaisia ovat esimerkiksi ammattikorkeakouluissa hyvinvoinnin alalla erityisesti terveys ja kuntoutus. Yliopistosektorilla vastaavaa tarvetta on luonnontieteellisellä, yhteiskuntatieteellisellä sekä humanistisella ja kasvatustieteellisellä alalla. Kyseiset ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen alat voisivat olla ensimmäisiä aloja, joilla kehittämisprosessin tueksi haettaisiin uusia vuorovaikutustapoja ministeriön, korkeakoulujen ja alojen kesken. Marraskuun 2013 johdon seminaarissa käytyjen keskustelujen pohjalta ministeriö on kutsunut prosessin käynnistämiseksi ammattikorkeakoulujen hyvinvointialojen toimijoita koolle 11.3.2014. Tarkoitus on, että opetus- ja kulttuuriministeriön, Suomen Akatemian ja korkeakoulujen yhteinen OKM-ICT 2015 –ryhmä tarkastelee ICT –alan kokonaisuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt monivuotisen yhteistyöprosessin korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön vahvistamiseksi osana valtioneuvoston 5.9.2013 tekemää periaatepäätöstä valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi. Kuluttajatutkimus-keskuksen ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yhdistäminen Helsingin yliopistoon on valmisteilla siten, että tämä voi toteutua vuoden 2015 alusta lukien. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja työterveyslaitoksen 30.4.2014 mennessä valmistuvien arviointien perusteella päätetään mm. yliopistoihin siirrettävästä tutkimustoiminnasta. Strategisen rahoituksen tutkimusvälineen perustaminen Suomen Akatemian yhteyteen ja valtio-neuvoston päätöksentekoa tukevan tutkimus-, tutkimus-, arviointi- ja selvitystoiminnan vahvistaminen toteutetaan asteittain lähi vuosien aikana. Valmistelu on etenemässä siten, että Suomen Akatemia voisi tehdä ensimmäiset rahoituspäätökset strategisen rahoituksen tutkimusvälineestä vuonna 2015.

Suomen Akatemia vastaa kansallisen tutkimusinfrastruktuuripolitiikan toimeenpanosta opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannon mukaisesti. Toimintaa ohjaa Akatemian asettama tutkimusinfrastruktuurien asiantuntijaryhmä, jonka esitysten pohjalta Akatemia päättää uuden tutkimusinfrastruktuurimomentin käytöstä. Akatemia on käynnistänyt kansallisen tutkimusinfrastruktuurien tiekartan päivityksen, jonka on tarkoitus valmistua 14.3.2014.

Vuonna 2014 alkava EU:n ohjelmakausi (Horisontti 2020, Erasmus+ ja rakennerahasto-ohjelma) tarjoavat runsaasti uusia yhteistyömahdollisuuksia. Korkeakoulujen odotetaan kaksinkertaistavan EU:lta saadun koulutus- ja tutkimusrahoituksen määrän hyödyntämällä kaikkia eurooppalaisia rahoitusinstrumentteja täysimääräisesti. Korkeakoulujen toivotaan myös valmistelevan strategisia tavoitteita tukevia yhteishankkeita rakennerahasto-ohjelman painopistealueilla sekä tutkimusinfrastruktuurien sekä tutkimus- ja oppimisympäristöjen vahvistamiseksi.

Vuoden 2013 toiminnan raportointi

Ammattikorkeakoulut hakivat vuoden 2013 syksyllä uusia toimilupia, jossa yhteydessä ne raportoivat laajasti toiminnastaan ja taloudestaan. Ammattikorkeakouluilta ei pyydetä erillistä raportointia vuoden 2013 toiminnasta johtuen syksyn 2013 toimilupakierroksesta ja toimilupahakemuksiin liittyneistä selvityksistä.

Ammattikorkeakouluja pyydetään toimittamaan kauden 2013–2016 sopimuksessa edellytetty raportointi keskeisten kehittämistoimenpiteiden etenemisestä.

Ammattikorkeakouluja pyydetään raportoimaan toimistaan toiminnallisen tasa-arvon edistämiseksi koulutuksessa ja tk-toiminnassa sekä konkreettisista toimistaan koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi.

Kestävän kehityksen toimikunta hyväksyi kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen¹ joulukuussa 2013. Ammattikorkeakouluja pyydetään toimittamaan suunnitelma yhteiskuntasitoumuksen toteuttamisesta.

Ammattikorkeakouluja pyydetään toimittamaan selvitys siitä, miten tutkintosäännössä tai muissa sisäisissä määräyksissä on määritelty muiden kuin suomen- tai ruotsin kielen käyttäminen opetus- ja tutkintokielenä sekä miten ammattikorkeakouluissa on huomioitu yliopistojen opetus- ja tutkintokieltä koskeva apulaisoikeuskanslerin ratkaisu.²

Ministeriötä tulee informoida vuoden aikana toimeenpantavista rakenteellisista uudistuksista, joilla on merkittäviä henkilöstövaikutuksia. Ammattikorkeakoulujen tulee rakenneuudistusten yhteydessä noudattaa hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja huolehtia opiskelijoiden oikeusturvasta.

Kaikki aineisto toimitetaan 18.4.2014 mennessä ministeriöön sähköisesti käyttäen KOTA-tietojärjestelmää. Ammattikorkeakouluja pyydetään toimittamaan tilinpäätösasiakirjansa opetus- ja kulttuuriministeriöön välittömästi niiden vahvistamisen jälkeen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön edellyttämät tilastotiedot toimitetaan vuodelta 2013 tätä koskevien ohjeiden mukaisesti. Tiedonkeruun tarkemmat ohjeet on toimitettu erillisellä kirjeellä 7.11.2013 (OKM/65/592/2013).

Ammattikorkeakouluja pyydetään 18.4. mennessä toimittamaan vuotta 2013 koskevat tilinpäätöksen mukaiset tiedot taulukolla, jonka sisältö vastaa eräitä tarkennuksia lukuun ottamatta toimilupahakemuksen taloustaulukkoa. Taulukon täsmällinen muoto ja tietojen toimittamistapa ilmoitetaan helmikuun aikana.

Lisätietoja antavat tarvittaessa:

- opetusneuvos Maarit Palonen, puh. 02 953 30243 (maarit.palonen@minedu.fi)
- KOTA-tietojärjestelmän ja XDW-tietovaraston tekniset kysymykset ja taloustiedot ylitarkastaja Jukka Haapamäki, puh. 02 953 30088 (jukka.haapamaki@minedu.fi).

¹Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus ”Suomi, jonka haluamme 2050”
<http://www.ym.fi/download/noname/%7B6D4F0465-02BE-492C-8FB7-70460A9CE6E5%7D/94793>

²OKV/136/1/2013 <http://www.okv.fi/fi/tiedotteet/437/suomen-kielen-tulee-sailya-yliopiston-opetus-ja-tutkintokielenä/>

Ylijohtaja

Tapio Kosunen

Opetusneuvos

Maarit Palonen

Tiedoksi

Opetusministeri Krista Kiuru
Valtiosihteeri Pilvi Torsti
Erityisavustaja Esa Suominen
Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen
OKM/KTPO/AIPO
OKM/HAO
OKM/KOPO
Suomen Akatemia
Korkeakoulujen arviointineuvosto
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry
Suomen yliopistot UNIFI ry
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
Suomen Ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry